

ROLI-DETYRAT-PËRGJEGJËSITË PËR NJË SHËRBIM SOCIAL TË PËRSHTATSHËM NDAJ QYTETARIT, - RIDE

Studim mbi Politikat Sociale – version i shkurtuar

Studimi mbi Politikat Sociale “Gjendja e Fëmijëve në Situatë rruge” është një produkt i projektit “Roli – Detyrat – Përgjegjësitë për një shërbim social të përshtatshëm ndaj qytetarit – RIDE”, i cili mbështetet nga Fondi Europian për vendet e Ballkanit (EFB), një iniciativë e përbashkët e Fondacionit Robert Bosch, fondacionit “Compagnia di San Paolo”, fondacionit “ERSTE” dhe fondacionit “King Baudouin”, nëpërmjet programit Rajonal të studimit të politikave “Think and Link”

Përgatiti: Observatori për të Drejtat e Fëmijëve, Shqipëri

Tiranë, Dhjetor 2013

Një çështje e interesit publik

Fëmijët, për shkak të moshës së tyre, formimit pajjekurisë mendore dhe fizike, janë grupi më shumë i ekspozuar ndaj rrezikut, dhe për këtë arsye ata kanë nevojë për mbrojtje dhe përkujdesje të veçantë nga ana e familjeve të tyre, shoqërisë dhe institucioneve shtetërore. Në prill 2012, në Shqipëri, u aprovua plani i veprimit i strategjisë kombëtare për mbrojtjen e fëmijëve 2012-2015, dhe u morën masat për implementimin e Ligjit mbi Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës. Firmosja e një urdhri të përbashkët midis MB¹ dhe MPCSSHB² në gusht 2012, ka për qëllim rritjen e koordinimit për menaxhimin efektiv të rasteve të fëmijëve në rrezik abuzimi. *Trafikimi i brendshëm i qenieve njerëzore, lypja e fëmijëve dhe puna joformale e fëmijëve mbeten çështje shqetësuese dhe është e nevojshme të adresohen sipas nevojave³. Puna e fëmijëve është duke prekur komunitetin Rom⁴. Qëllimi qëndron në gjetjen e mangësive midis legjislacionit të mirëshkruar dhe implementimit të tij në përmbushjen e detyrës kryesore për të garantuar mbijetesën, mbrojtjen dhe zhvillimin e fëmijëve në situatë rruge, të asistojë strukturat lokale të shërbimeve në implementimin efektiv dhe efikas të politikave dhe shërbimeve për grupet më vulnerabël të shoqërisë, veçanërisht për fëmijët në situatë rruge.*

Problemi i përkufizimit

Çështja e përkufizimit të fëmijëve të rrugës ka qenë gjithmonë një debat i hapur, sepse ky grup nuk formon një kategori të përcaktuar qartësisht. Përkufizimet vazhdojnë të evoluojnë, me terma si ‘fëmijë të lidhur me rrugën’ dhe ‘fëmijë në situatë rruge’, ose të përkufizohen fëmijët e rrugës si

¹ MB, - Ministria e Brendshme

² MPCSSHB, - Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta

³ “Shqipëria 2012 Progres Raporti”; Komunikatë e Komisionit të Parlamentit Europian dhe të Këshillit; Strategjia e Zgjerimit dhe Sfidat Kryesore 2012-2013; Bruksel, 10.10.2012; faqe 19.

⁴ Ibid, faqe 48.

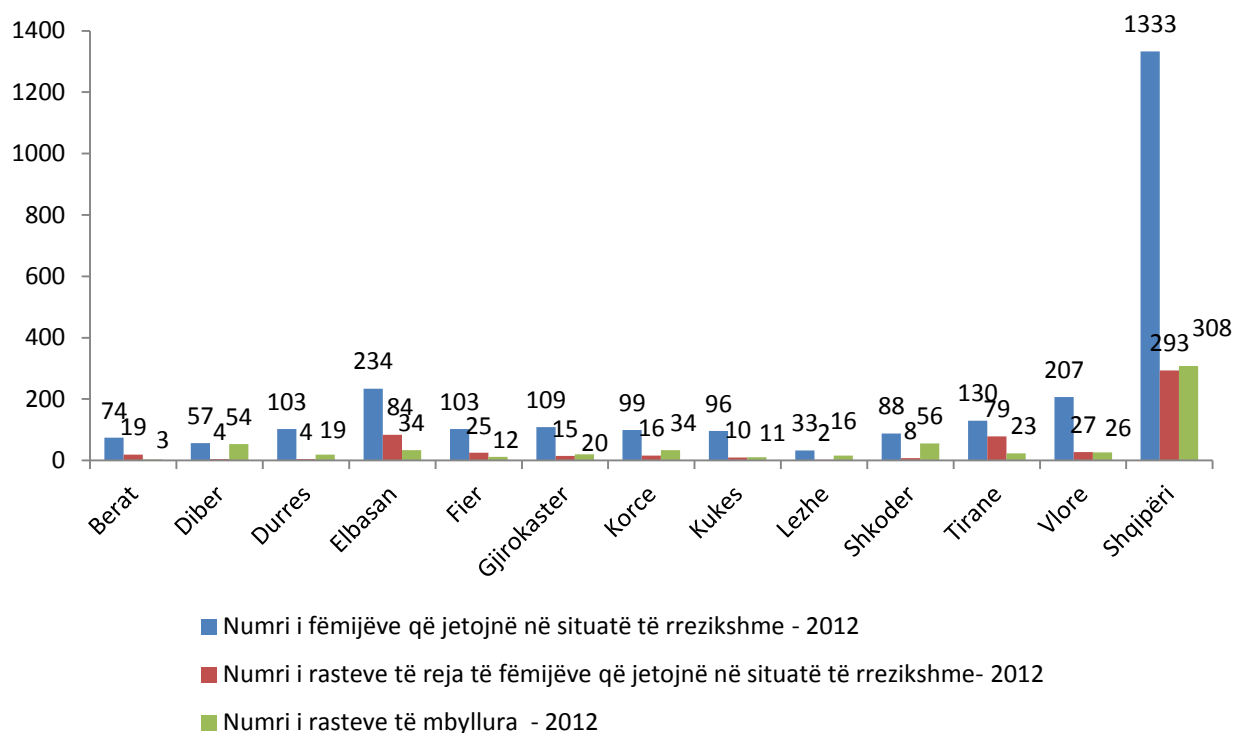
‘fëmijë për të cilët rruga është pikë referimi dhe ka rol qendror në jetën e tyre’. Megjithatë, shumëllojshmëria e rrethanave dhe karakteristikave të fëmijëve, vazhdon të paraqesë sfida shumë të mëdha për sa i përket përkufizimit.

Në legjislacionin Shqiptar dhe të gjithë aktorët e përfshirë me rastin e fëmijëve në situatë rruge, ka ende një mungesë konsensusi për sa i përket përkufizimit të fëmijës në situatë rruge. Rruga është thjeshtë një pikë referimi, por jo domosdoshmërisht vendi ku fëmija kalon shumicën e kohës së tij.

Fëmijët në situatë rruge në syrin e institucioneve publike dhe jo publike

Numri total (i rasteve) të fëmijëve të identifikuar në situatë të rrezikshme, për vitin 2012, ishte 1333. Gjatë të njëjtit vit u hapën 293 dosje dhe u mbyllën 308 dosje të fëmijëve që jetojnë në situatë të rrezikshme.

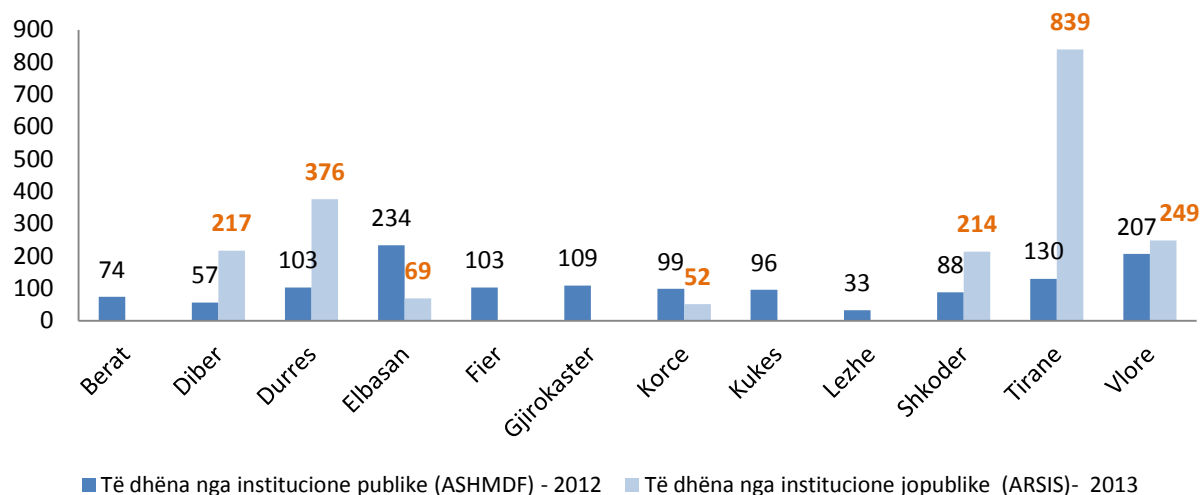
Grafiku 1: Numri total i dosjeve, dosjeve të reja dhe dosjeve të mbyllura të fëmijëve në situatë rruge gjatë vitit 2012

Burimi: Agjensia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve (Qershor 2013), MPCSSHB;

Nëse krahasojmë të dhënat zyrtare të ofruara nga ASHMDF (institucion publik) dhe të dhënat e ofruara nga studimi në terren i ARSIS (institucion jo publik) edhe pse të dhënat kanë vetëm një vit diferencë nga njëri-tjetri (2012 dhe 2013), ndryshimi midis të dhënave është i thellë (duke patur në konsideratë faktin që studimi i ARSIS është realizuar vetëm për 8 qarqe të Shqipërisë).

Grafiku 2: Numri i fëmijëve në situatë rruge – krahasim i të dhënave nga institucionet publike dhe jo-publike (viti 2012 dhe 2013)

Burimi: ASHMDF (2012) dhe ARSIS (2013)

Periodha gjatë së cilës u bë numërimi i fëmijëve në situatë rruge, ishte gusht 2013 dhe korespondon me periudhën e pushimeve dhe të muajit të Ramazanit, pra qarqet/zonat e analizuar në këtë pjesë janë qarqet më fetare në Shqipëri (Dibër, Shkodër, Elbasan), janë zonat bregdetare (Durrës dhe Vlorë) ose zonat kufitare (Korçë) dhe kryeqyteti i Shqipërisë (Tirana). Probabiliteti për migrim i familjeve që jetojnë në rrugë është i lartë në këto zona. Në qarkun e Tiranës numri i fëmijëve në situatë rruge është më shumë se 6 herë më i lartë, në qarqet Dibër, Durrës dhe Shkodër është më shumë se 3 herë më i lartë, në qarkun Korçë është 2 herë më i lartë bazuar në krahasimin e të dhënave midis institucionit publik dhe jo-publik.

Mungesa e shërbimeve për fëmijët në situatë rruge – jashtë fokusit të sistemit (shërbimi shëndetësor, mbrojtja sociale dhe arsimit)

Fëmijët që jetojnë në situatë rruge janë fëmijë të cilët jetojnë pa kujdes prindëror dhe shpesh nuk janë të pajisur me asnjë dokument regjistrimi të lindjes. Mungesa e librezës shëndetësore diskriminon fëmijët e familjeve Romë por gjithashtu ato të gjithë familjeve të tjera të cilat nuk paguajnë sigurime shëndetësore për shkak të papunësisë dhe varfërisë. Aktualisht i vetmi shërbim i cili ofrohet falas është vaksinimi. Situata e shërbimit shëndetësor për këtë grup, është edhe më e rëndë përse i përket shërbimeve të specializuara si dentisti, okulist, psikologu, etj. shërbime të cilat ofrohen me pagesë.

Këta fëmijë janë gjithashtu jashtë fokusit të Shërbimit Social Shtetëror. Ky institucion në qarkun e Fierit dhe të Vlorës nuk mbledh të dhëna për fëmijët në situatë rruge. Ka qënë një praktikë e këtij institucioni mbledhja e të dhënave për këtë kategori fëmijësh, por nuk vazhdon të jetë më. Ligji Nr.

9355 është një nga ligjet bazë që garanton asistencë ekonomike dhe shërbime sociale për mbrojtjen e fëmijës, por ky ligj nuk fokusohet në grupe specifike si fëmijët në situatë rruge dhe kjo shpjegon faktin se pse fëmijët në situatë rruge nuk kanë përfituar kurrë nga zbatimi i këtij ligji. Deri në ndryshimin e kodit penal, as kodi penal as ligjet e tjera në Shqipëri nuk e ndalonin lypjen si fenomen, duke përfshirë dhe lypjen nga fëmijët.

Sipas VKM nr 212, datë 16.03.2011, thuhet se tekstet për fëmijët Rom dhe për disa kategori të tjera në nevojë, në arsimin e detyrueshëm janë 100% të rimbursuara nga buxheti i MASH. Edukimi i fëmijëve në situatë rruge përballet me probleme të ndryshme:

- i. Ekziston një kuadër ligjor i cili garanton edukimin për të gjithë fëmijët, por mekanizmat e kontrollit të implementimit të tij mungojnë.
- ii. Njësitë e qeverisjes vendore nuk kanë fuqinë dhe aftësinë për të zbatuar ligjin. Strukturat e tyre nuk janë të afta për të identifikuar fëmijët në moshë shkollë. Ata nuk e ndjekin regjistrimin dhe përfshirjen e fëmijëve. Kur familjet janë të paregjistruara situata bëhet edhe më problematike sepse nuk ekziston pothuajse asnjë mundësi ndërhyrje.
- iii. Kur fëmijët në situatë rruge regjistrohen në shkollë falë suportit dhe shërbimeve të organizatave, ata përballet me vështirësi të tjera në lidhje me frekuentimin për shkak të:
  - a. Paragjykitimit dhe diskriminimit nga fëmijët e tjerë, prindërit e tyre dhe mësuesit;
  - b. Mësuesit nuk tregojnë interes në përfshirjen e tyre në aktivitete duke i injoruar ata, duke mos treguar vëmendje ndaj tyre dhe duke mos i dhënë mundësinë për tu përfshirë;
  - c. Shërbimi i psikologut në shkollë është tërësisht formal dhe nuk ofron shërbime konkrete ndaj fëmijëve në situatë rruge;
  - d. Fëmijët nuk e ndjekin shkollën në mënyrë aktive dhe kalojnë klasën në fund të vitit. Ky veprim dëmton fëmijën dhe në një lloj mënyre zyrtarizon këtë formë të vepruarit;

Rekomandime:

- Bashkëpunim më i mirë ndërmjet strukturave dhe institucioneve përgjegjëse. Koordinim efektiv dhe efikas i strukturave lokale dhe aktorëve të shërbimeve sociale. Koordinimi midis strukturave të qeverisë qendrore dhe asaj vendore ka nevojë të forcohet⁵;
- Ngritja e një baze të dhënash të saktë për të pasur një pasqyrim të situatës aktuale të fëmijëve në situatë rruge nëpër të gjithë vendin dhe për të gjitha qarqet e vendit.
- Nevoja për ti ofruar shërbime të specializuara kësaj kategorie fëmijësh në mënyrë imediate dhe profesionale;
- Garantimi i të drejtave thelbësore të njeriut nëpërmjet mbështetjes së nevojave bazike për fëmijët në situatë rruge dhe familjet e tyre;
- Mungesa e shërbimeve e bën të vështirë për Policinë të operojë dhe ndërhyjë kur rastet identifikohen;
- Nevoja e zhvillimit të kapaciteteve profesionale të stafeve lokale të shërbimeve sociale, në përmbushje dhe garantim të shërbimeve për mbrojtjen e fëmijëve në situatë rruge;
- Mungesë fondesh dhe burimesh lokale nga strukturat përgjegjëse lokale dhe institucionet e mbrojtjes sociale (shtetërore ose jo shtetërore) për ngritjen e një programi të ri të të drejtave sociale në përgjigje të nevojave të identifikuara gjatë vitit;

---

⁵“Shqipëria 2012 Progres Raporti”; Komunikatë e Komisionit të Parlamentit Europian dhe të Këshillit; Strategjia e Zgjerimit dhe Sfidat Kryesore 2012-2013; Bruksel, 10.10.2012; faqe 19.

- Nevoja e forcimit të implementimit të politikave në nivel lokal dhe qendror në për mbrojtjen e fëmijës⁶;
- Të rrjetëzohen kapacitetet dhe burimet e aktorëve lokal kryesorë në shërbim të fëmijëve;
- Të krijohet një program trajnimi për stafin lokal mbi të drejtat sociale; si të kthehen çështjet sociale në programe sociale ;
- Mungesa e një treguesi i cili mund të ndikojë në punësimin formal dhe jo formal;
- Politikat të cilat kanë për qëllim të shmangin problemin e punësimit të fëmijëve nuk janë efikase;
- Struktura private dhe të palicensuara të cilat nuk deklarojnë punësimin e fëmijëve;
- Implementim i pjesshëm i politikave sociale nga organizatat të cilat mbulojnë problemet e fëmijëve që braktisin shkollën, ose lypin në rrugë;
- Shërbime psiko-sociale të pamjaftueshme për të mbuluar nevojat e të miturve dhe familjeve të tyre në nivel rajonal;
- Arsyet të cilat çojnë në këto lloj problemesh duhen analizuar dhe përmes një plani veprimi, duhen përcaktuar detyrat e çdo institucioni, me qëllimin reduktimin e fenomenit nga pikëpamja sasiore dhe cilësore ;
- Përgjithësisht studimet mbi fëmijët në situatë rruge nuk përfshijnë të gjitha qarqet e Shqipërisë. Në përputhje me këtë, këto studime duhet të ofrojnë gjeneralizime nga gjetjet rreth fëmijëve në situatë rruge;
- Nevoja për një plan veprimi i cili përfshin institucionet publike dhe jo-publike me qëllim zbutjen e fenomenit;
- Informacionet rreth fëmijëve në situatë rruge duhet të përfshijnë të dhëna nga numërimet faktike (observime në terren) dhe të dhëna nga institucione publike;
- Nevoja për të rritur pagesën e Ndhmës Ekonomike (NE) pasi ndihmon në zvogëlimin e fenomenit të lypjes dhe problemeve të tjera;
- Fenomeni i fëmijëve në situatë rruge është evident dhe problematik, ndaj dhe është e nevojshme të ngrihen institucione rezidenciale të cilat mund të ofrojnë shërbime, strehim dhe ushqim për këtë kategori;
- Nevoja për përmirësimin e legjislacionit rreth institucioneve rezidenciale. Ekziston një VKM⁷ e cila specifikon kriteret që duhet të ketë një fëmijë për të hyrë në institucione rezidenciale, por ka mangësi në legjislacion rreth specifikave të procedurave për nxjerrjen e një fëmije nga këto institucione, për arsye të ndryshme;
- Nevoja për ngritjen e qendrave të emergjencës dhe qendrave të pritjes, bazuar në modelin e aplikuar në Tiranë nga ARSIS e cila ofron strehim dhe transport për fëmijët;
- Nevoja për të forcuar partneritetin dhe bashkëpunimin midis sektoreve publike dhe jo-publike, me qëllim forcimin e kompetencave të secilit. OJQ-t mund të jenë katalizatorët por shteti ka si detyrim të mbështesë dhe të ofrojë vazhdimësinë e këtyre iniciativave;
- Mënyra më e mirë për të lokalizuar fëmijët në situatë rruge është më anë të identifikimit dhe referimit të rasteve në rrugë zyrtare nga secili institucion. Gjithashtu kjo theksohet në shtojcën “Mbi identifikimin dhe referimin e rasteve” në protokollin e punës së Njësive të Mbrojtjes së Fëmijës.;
- Akte legjislative për familjet/prindërit të cilët shfrytëzojnë fëmijët e tyre;

⁶“Shqipëria 2012 Progres Raport”; Komunikatë e Komisionit të Parlamentit Europian dhe të Këshillit; Strategjia e Zgjerimit dhe Sfidat Kryesore 2012-2013; Bruksel, 10.10.2012; faqe 22

⁷VKM nr. 425, dt. 27.06.2012 “Mbi implementimin e kriterëve të nevojshme dhe dokumentave për pranimin e personave në perkujdesje sociale rezidenciale publike dhe private”

- Integrimi i personave të cilët janë pjesë e skemës në Ndhmës Ekonomike (NE) në punët komunitare në këmbim të marrjes së pagesës;
- Nevoja për ngritjen e strukturave monitoruese të cilat duhet të mbikqyrin vazhdimësinë e këtyre rasteve, nëse ata kthehen në rrugë apo janë raste plotësisht të suksesshme;

REFERENCA

Agjensia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve

Direktiva Nr.6 e MASH, datë 29.03.2006 “Për regjistrimin në shkollë të fëmijëve Rom të cilët nuk disponojnë çertifikatë lindje”

Direktiva Nr.32 e Ministrisë së Financave dhe Ministrisë së Arsimit, datë 04.08.2011, “Mbi procedurat e përdorimit të fondeve të buxhetit të shtetit për publikimin, printimin , shpërndarjen dhe shitjen e teksteve shkollore para universitare”

Karta Sociale Europiane

Kodi i Familjes në Republikën e Shqipërisë

Kodi i Punës në Republikën e Shqipërisë

Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë

Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut

Konventa e ILO-s Nr. 138, Për moshën minimale të pranimit në punë

Konventa e ILO-s Nr. 182, Për Format më të rënda të punës së Fëmijëve

Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijës, KDF

Ligji nr. 9355, datë 10.03.2005, “Mbi ndihmën dhe Shërbimet Shoqërore”

Ligji nr. 9859, datë 21.01.2008 “Mbi disa ndryshime dhe amendime të Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë.

Ligji nr. 144/2013, datë 2.05.2013 “Mbi disa ndryshime dhe amendime të Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë.

Ligji Nr.10107, date 30.3.2009, “Mbi kujdesin shëndetësor në Shqipëri”

Ligji Nr. 10347, datë 4.11.2010, “Mbi Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës”

Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta

Pakti Ndërkombëtar mbi të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore

Radost Toftisova (2001), “Cooperation in the Area of Social Services Delivery and Mechanisms of State Financing of NGOs (Sample Models)”, *The International Journal of Not-Profít Law*, Volumi 3(4)

Strategjia Rajonale për Fëmijë, Qarku Fier 2012-2015

Save the Children (2011), Legjislacioni dhe shërbimet publike për fëmijët në situatë rruge

Shqipëria 2012 Progres Raporti; Komunikatë e Komisionit të Parlamentit Europian dhe të Këshillit; Strategjia e Zgjerimit dhe Sfidat Kryesore 2012-2013; Bruksel

UNESCO “Street Children”
http://www.unesco.org/education/educprog/street_child/english/publicat/deplstreet.pdf

UN Middle East & Africa Office “Report on the Rapid Situation Assessment (RSA) on street children in Cairo and Alexandria” (2001), Office for Drug Control & Crime Prevention (ODCCP)
http://www.unodc.org/pdf/youthnet/egypt_street_children_report.pdf

VKM nr 212, datë 16.03.2011 “Mbi publikimin, printimin, shpërndarjen dhe shitjen e teksteve edukative të sistemit para-universitar”

World Health Organization (WHO) (1993) “A one-way street? Report on Phase I of the Street Children Project” part 3 of 9, http://www.pangaea.org/street_children/world/who3.htm